

Från separatism till självständighet

En jämförande studie om vägen till internationellt erkännande

Peter Lindow
Johan Gannedahl

Abstract

Kalla krigets slut medförde en våg av globala separatist rörelser, vilket utmanade de etablerade normerna för internationellt erkännande av nybildade stater. Utifrån en mest olika- och lika utfalls-design har Georgien, Eritrea, Östtimor och Montenegro valts ut till en jämförande studie om vilka faktorer som bidragit till internationellt erkännande av dessa stater. Faktorerna har i sin tur utformats utifrån Allen E. Buchanans och James G. Kellas teorier om legitimitet och utträde. Uppsatsen fastslår att regimskiftet och ömsesidiga avtal mellan utträdande region och moderstat varit avgörande faktorer i samtliga undersökta fall. I slutsatsen konstateras också att det i nästintill samtliga jämförda fall funnits en viss grad av internationell inblandning samt genomförts en folkomröstning resulterande i en klar majoritet för självständighet. Uppsatsen avser inte fastställa vilka generella faktorer som otvivelaktigt leder till internationellt erkännande, men strävar efter att dra teoriutvecklande slutsatser för framtida forskning inom ämnet.

Nyckelord: självständighet, internationellt erkännande, statsbildning, utträde, separatism

Antal ord: 9985

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund och problemformulering	1
1.2	Syfte och frågeställning	3
1.3	Disposition	3
2	Metod	4
2.1	Val av fall	4
3	Teori	6
3.1	Operationalisering och avgränsning	7
4	Analys	10
4.1	Georgien	10
4.1.1	Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter	10
4.1.2	Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region	11
4.1.3	Statskapacitet hos moderstat och utträdande region	11
4.1.4	Politiska förändringar	12
4.2	Eritrea	13
4.2.1	Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter	13
4.2.2	Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region	14
4.2.3	Statskapacitet hos moderstat och utträdande region	16
4.2.4	Politiska förändringar	16
4.3	Östtimor	17
4.3.1	Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter	17
4.3.2	Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region	18
4.3.3	Statskapacitet hos moderstat och utträdande region	18
4.3.4	Politiska förändringar	19
4.4	Montenegro	20
4.4.1	Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter	20
4.4.2	Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region	21
4.4.3	Statskapacitet hos moderstat och utträdande region	22
4.4.4	Politiska förändringar	22
5	Slutsats	24
5.1	Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter	24
5.2	Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region	25
5.3	Statskapacitet hos moderstat och utträdande region	25
5.4	Politiska förändringar	26

5.5	Avslutande reflektioner.....	26
6	Referenser.....	28
6.1	Böcker.....	28
6.2	Internetkällor.....	28

1 Inledning

Det finns idag ett flertal exempel på regioner med en betydande opinion för att bryta sig ur en stat eller federation och uppnå full självständighet. I Katalonien, Baskien, Flandern och Quebec har försök gjorts utan att lyckas. I Asien är Abchazien, Sydossetien och Palestina exempel på så kallade de facto-stater, vilka innehar visst självstyre och till en viss mån drivs som suveräna stater, utan att för den delen erkännas fullt ut (Doyle, 2010: 242). Detta väcker frågor om vilka kriterier som regioner kan tänkas behöva uppnå för att möjliggöra ett utträde¹ och en internationellt erkänd självständighet, vilket också blivit föremål för vår undersökning. Vi har i denna uppsats fört en diskussion om vilka möjliga förklaringsfaktorer som kan finnas för varför vissa regioner har lyckats uppnå självständighet.

1.1 Bakgrund och problemformulering

För att konkretisera frågor gällande utträde och självständighet har vi knutit an till tidigare internationella normer, först och främst normer gällande begreppet "stat".

Montevideokonventionen från 1933 kom att utgöra ett viktigt moment i utvecklingen av statsbegreppets definition och vilka skyldigheter och rättigheter en sådan status innebar. I konventionens första artikel går att läsa att en stat skall uppfylla fyra kriterier för att kunna erkännas. Dessa var: 1) en permanent befolkning, 2) ett definierat territorium, 3) en regering, samt 4) kapaciteten att ingå relationer med andra stater (Montevideo Convention, art. 1, 1933). Konventionen var från början ett initiativ av 19 panamerikanska stater, men kom att accepteras som en internationellt vedertagen definition på statsbegreppet, och införlivades i Nationernas Förbunds stadgar 1936. Efter andra världskriget kom denna norm om erkännande av stater att förändras och faktorer gällande staters auktoritära suveränitet blev allt mer centrala (Ker-Lindsay, 2012: 27-30).

I 1970 års FN-deklaration 2625 gällande staters relationer slås följande fast:

By virtue of the principle of equal rights and self-determination of peoples enshrined in the Charter of the United Nations, all peoples have the right freely to determine, without external interference, their political status and

¹ Begreppet "secession" används när ett territorium och dess befolkning separerar från en stat, överger dess regering och bildar en ny självständig stat (Doyle, 2010: 2). Begreppet saknar given svensk översättning men vi har valt att benämna det "utträde".

to pursue their economic, social and cultural development, and every State has the duty to respect this right in accordance with provisions of the Charter. (UN declaration 2625, 1970)

Detta var en del av FN:s grundläggande tankar om rätten till självbestämmande och reglerades i flera deklARATIONER, exempelvis i 1948 års deklARATION om mänskliga rättigheter och 1960 års deklARATION om anti-kolonialisering (Ker-Lindsay, 2012: 30). Vidare i deklARATION 2625 framgår det dock tydligt att denna grundläggande princip om självbestämmande inte legitimerar inskränkningar på staters auktoritära territoriella integritet:

Nothing in the foregoing paragraph[s] shall be construed as authorizing or encouraging any action which would dismember or impair, totally or in part, the territorial integrity or political unity of sovereign and independent States [...] possessed of a government representing the whole people belonging to the territory without distinction as to race, creed or colour.
(UN declaration 2625,1970)

Enligt IR-forskaren James Ker-Lindsay rådde det heller inga tvivel om att rätten till suverän integritet ansågs föregå rätten till självbestämmande. Den senare begränsades dels till den europeiska avkoloniseringen, dels till att delge ett visst autonomt självstyre till regioner inom stater. Vissa regioner försökte under Kalla kriget utnyttja rätten om självbestämmande för att bryta sig ur och uppnå självständighet, men unilaterala utträdesförsök betraktades från FN:s sida som en överträdelse av länders territoriella integritet, även om försöket baserades på en demokratisk folkomröstning (Ker-Lindsay, 2012: 30-32).

Efter krigets slut utmanades denna tanke om överträdelse, då nya stater kom att bildas i kölvattnet av Sovjetunionens kollaps. Dessa nybildade stater satte igång en våg av separatism och ökad strävan efter självständighet, dels i Afrika och Asien där kolonialmakternas indelning lett till differentierade nationalstater, men politiska rörelser för självständighet uppstod också i ekonomiskt starka västregioner som Baskien, Québec och Skottland (Doyle, 2010: 5-6; Ker-Lindsay, 2012: 31-32). FN:s princip om självbestämmande och erkännande, som tidigare nästan uteslutande riktat sig till den europeiska avkoloniseringen, fick i och med dessa nya stater en ny innebörd. För första gången sedan andra världskriget hade nybildade stater uppstått i en icke-kolonial kontext² och därigenom uppstod frågan om vilka nya internationella normer om utträde och självständighet som skulle gälla (Ker-Lindsay, 2012: 31-32).

² Bangladesh utgjorde ett undantag då de 1971 uppnådde full självständighet från Pakistan (Ker-Lindsay, 2012: 31).

1.2 Syfte och frågeställning

Efter Kalla krigets avslut saknas en allmänt vedertagen norm för hur utträdesförsök ska behandlas av det internationella samfundet, vilket Jure Vidmar uttrycker på följande sätt: “For recognition there are no universally-prescribed acts, and state practice varies. Importantly, however, there may be certain actions that imply recognition” (Vidmar, 2007: 81).

Syftet med vår uppsats är därför att undersöka vilka faktorer som bidragit till att vissa regioner uppnått internationellt erkänd självständighet, och därigenom utveckla en förståelse för vilka normer som kan tänkas gälla för internationellt erkännande idag. För att undersöka detta har vi gjort en jämförande studie av fyra stater bildade efter kalla krigets slut med syftet att isolera gemensamma faktorer som bidragit till deras självständighet. Vi har utgått från följande frågeställning:

Vilka gemensamma faktorer kan ha varit avgörande för våra valda falls lyckade utträden?

1.3 Disposition

Efter inledningskapitlet följer ett metodavsnitt samt ett resonemang om val av fall. Därefter knyter vi an till tidigare forskning i avsnittet vi benämner teori. Där presenteras också de operationaliseringar och avgränsningar som vi har gjort för att kunna besvara vår frågeställning. I den påföljande delen analyseras sedan våra valda fall utifrån de teoribaserade operationaliseringarna. I slutsatsen presenteras de resultat vi har kommit fram till och slutligen ger vi en avslutande reflektion gällande betydelsen av våra resultat.

2 Metod

Vi har gjort en kvalitativ jämförande studie av fyra fall av utträdande regioner som uppnått fullt erkänd självständighet. Då vi på förhand inte haft någon given hypotes om vilka centrala faktorer som finns för självständighet anser vi att en mer djupgående kvalitativ analys är bättre än en kvantitativ analys. Möjligheten till teoriutveckling har då hållits öppen. När det gäller typ av jämförande kvalitativ design har vi valt en lika utfalls-design, eftersom vi anser att en jämförande studie blir mer intressant om det är en så stor spridning som möjligt på fallens karaktär men där alla uppnått samma resultat, i det här fallet självständighet. Vi är medvetna om att det finns metodologiska risker med en sådan design, då den förutsätter att vi på förhand har valt ut teorier/förklaringsfaktorer och därmed valt bort andra tänkbara förklaringar. Dessutom kan vår studie ha svårt att empiriskt belägga något orsaksförhållande då vi inte tar upp fall där självständighet inte har uppnåtts (Esaiasson et al., 2012: 101-102, 115-116).

Trots de risker som finns med en lika utfalls-design anser vi den nödvändig för att kunna avgränsa vår forskning. Eftersom alla fall i vår studie har samma värde på Y, det vill säga deklarerad och internationellt erkänd självständighet, blir vår definition på självständighet tydlig och konkret. Om vi skulle ha valt en olika utfalls-design finns det, enligt vår mening, en risk att fastna i försök till att operationalisera och definiera vad som menas med att en självständighetssträvan har misslyckats och självständighet inte uppnåtts. Vi ser på självständighet som en lång och pågående process för de regioner som strävar efter denna och att försöka definiera olika grader av självständighet är enligt oss en för stor fråga, speciellt med hänsyn till den avsatta tid för forskningsarbete som vi har till vårt förfogande (Esaiasson et al., 2012: 116-121).

2.1 Val av fall

För att avgränsa vår forskning till att bli hanterbar i en B-uppsats har vi alltså valt en jämförande lika utfalls-design där fallen har samma Y-värde, det vill säga uppnådd självständighet, men där x-värdena inte är kända på förhand. Uppnådd självständighet definierar vi som fullständigt erkänd av FN:s medlemsstater och av staten som den utträdande regionen har brutit sig loss från. Våra fall är också valda utifrån en mest olika-design, gällande bland annat geografiskt läge och typ av självständighetskamp, det vill säga om kampen varit fredlig eller kantad av konflikter, samt om den pågått under en längre eller kortare period. Detta val har vi gjort eftersom vår ambition är att kunna dra teoriutvecklande slutsatser kring

självständighetsbegreppet som stort, och inte begränsat till exempelvis en viss del av världen (Esaiasson et al, 2012: 104-106). När det gäller tid för uppnådd självständighet har vi däremot avgränsat oss och inte gått längre tillbaka än 1991. Detta val har vi gjort, dels för att undvika en allt för stor spridning gällande det politiska läget i världen, men också eftersom det före krigets slut knappt bildades några nya stater utanför en post-kolonial kontext. Även om det skiljer femton år mellan vårt första och sista fall anser vi att skillnaden i det internationella politiska läget inte är lika stor mellan dessa år som om vi även hade undersökt utträdande stater under det bipolära Kalla kriget, varför vi tror att våra fall är jämförbara. Vi har valt att undersöka följande fyra fall:

Georgien: Fullt erkänd självständighet från Sovjetunionen 1991.

Eritrea: Fullt erkänd självständighet från Etiopien 1993.

Östtimor: Fullt erkänd självständighet från Indonesien 2002.

Montenegro: Fullt erkänd självständighet från Serbien & Montenegro 2006 (Landguiden 1-4, 2013).

3 Teori

För att hitta möjliga förklaringsfaktorer till utträde och uppnådd självständighet har vi valt att utgå från tidigare forskning, huvudsakligen från två forskare inom ämnet: Allen E. Buchanan, professor vid Duke University, North Carolina, USA (Duke University, 2014), och James G. Kellas, före detta professor vid University of Glasgow, Skottland (University of Glasgow, 2014).

I sin bok ”Justice, Legitimacy, and Self-Determination” (2004) redogör Buchanan för sin teori, som han benämner “Remedial Right Only Theory”. Den fokuserar på relationen mellan begreppen rättvisa, legitimitet och självbestämmande inom internationell lag, samt om hur internationell lag bör hantera frågan om rätten till unilateralt utträde och självständighet utifrån en rättvisebaserad föreställning om legitimitet (Buchanan, 2004: 68, 351-353, 400).

Buchanans teori baseras på fyra grundläggande antaganden: 1) Att rättvisa bör vara det primära målet för den internationella rättsordningen och att denna rättvisa är etablerad i en generell internationell uppfattning om grundläggande mänskliga rättigheter (hädanefter benämnt GMR) (Buchanan, 2004: 68-69;) 2) Att staters och regeringars legitimitet är beroende av att de dels respekterar, dels på ett trovärdigt sätt uppfyller ett minimalt skydd för dessa grundläggande mänskliga rättigheter hos sin befolkning; 3) Att rätten till självbestämmande begränsas av de ovanstående antagandena, det vill säga anspråken på legitimitet och därigenom också ultimata rättvisa; 4) Att grupper kan ha legitima självbestämmande intressen som är autonoma och inte syftar till fullständigt utträde ur staten. För att främja politiskt deltagande och förhindra en ökad risk för överträdelser av GMR bör den internationella rättsordningen ge aktivt stöd för att inomstatliga självbestämmande överenskommelser sluts (Buchanan, 2004: 69-70, 400-401).

Rätten till unilateralt utträde från en stat är alltså beroende av att staten antingen har begått eller misslyckats med att skydda mot allvarliga överträdelser av GMR, eller att inomstatliga överenskommelser inte respekterats av staten. Därmed fastläs att det inte finns någon rätt till utträde från en legitim stat såvida det inte sker genom en ömsesidig överenskommelse eller konstitutionell bestämmelse. En legitim stat kan räkna med internationellt stöd för att upprätthålla sin territoriella integritet och auktoritet (Buchanan, 2004: 69-70, 357-359, 370, 394).

Kellas diskuterar i sin bok ”The Politics of Nationalism and Ethnicity” hur nationalism kan vara en orsak till att regioner söker självständighet, sprunget ur ett uppfattat missnöje om ekonomiska och politiska orättvisor (1998: 114). Då vi tolkar det som en orsak till varför självständighet eftersträvas men inte varför den uppnås, har vi valt att inte inkludera nationalism i vår undersökning. Dessutom anser vi att nationalism är ett så pass givet inslag inom självständighetssträvan att

det inte kommer hjälpa oss att isolera en faktor till varför regioner uppnår självständighet.

Vi finner dock en annan faktor i Kellas bok som vi anser vara användbar för att förstå varför en utträdande region lyckas uppnå självständighet. Kellas kallar detta begrepp för regimskiften: "Usually a regime change at the centre of the multinational state is required before a secession is successful" (1998: 92). Han menar alltså att ett regimskifte ofta är en förutsättning för att en region som söker utträde ska lyckas uppnå självständighet. Enligt Kellas syftar begreppet "regimskifte" inte enbart på en regerings- eller regimförändring, utan även andra politiska händelser eller förändringar. Exempelvis menar han att första världskrigets utfall innebar en förändring i den brittiska politiken vilket möjliggjorde Irlands utträde ur unionen (Kellas, 1998: 92-93).

3.1 Operationalisering och avgränsning

Buchanans teori är normativ i bemärkelsen att den behandlar frågan om hur det internationella samfundet bör hantera regioners självständigsträvanden och när utträde och självständighet bör legitimeras och erkännas internationellt. Vi betraktar Buchanan också som empiriker då han i sin normativa diskussion knyter an till konkreta empiriska fall. Vidare anser vi att Buchanans teori lyfter upp sambandet mellan legitimitet- och rättvisedefinitioner och möjligheten till ett fullt internationellt erkännande och vi har därmed valt att använda Buchanans teori empiriskt (Buchanan, 2004). Vår tolkning är att legitimering av unilateralt utträde och självständighet kan vara en fråga som kan konkretiseras och utvecklas till en möjlig faktor till varför regioner blir självständiga. För att möjliggöra detta har vi operationaliserat de begrepp som Buchanan behandlar till följande: med en legitim stat menas att en stat är rättvis i betydelsen att den utgör ett skydd av de grundläggande mänskliga rättigheterna för sin befolkning. Med grundläggande mänskliga rättigheter menas att varje människa har rätt till ett anständigt liv som bland annat inkluderar rätten till skydd från att dödas utan rättslig process, förslavning, tortyr och allvarlig diskriminering på religiösa, etniska och politiska grunder (Buchanan, 2004: 116-117, 128-130).

Möjliga förklaringsfaktorer att undersöka i våra fall är således om 1) Utträdet varit legitimt i betydelsen att moderstaten, det vill säga staten som regionen brutit sig loss ifrån, varit illegitim på grund av att de begått, eller inte skyddat sin befolkning från, allvarliga överträdelser av grundläggande mänskliga rättigheter. 2) Om det funnits någon ömsesidig överenskommelse eller konstitutionell bestämmelse mellan regionen och moderstaten om utträde eller större grad av autonomi och i så fall, om moderstaten respekterat och följt denna överenskommelse eller bestämmelse. Vi är medvetna om definitionen för "allvarliga överträdelser av GMR" är en tolkningsfråga om var gränsen går för när överträdelserna är allvarliga eller ej, men vi har i våra undersökta fall fört en diskussion om, och argumenterat för, var vi har dragit gränsen. Den första faktorn utifrån Buchanans teori benämner vi "Moderstatens skydd av grundläggande

mänskliga rättigheter”, den andra benämner vi “Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region”.

Med “moderstaten” avser vi den stat som regionen har brutit sig loss från och kan syfta antingen till dess stat, regim eller regering. Stat definieras som de institutionella strukturer som finns för att utöva den politiska makten. Regim definieras utifrån de procedurregler som bestämmer vilka aktörer som kan väljas till ledande politiska positioner, hur dessa procedurer går till samt hur de efterföljs. Regim syftar alltså till den struktur som finns för att upprätta en regering. Regering syftar till de individer som innehar de centrala posterna i dessa strukturer (Buchanan, 2004: 281-288, 292; Munck, 1996).

Vi är medvetna om att denna distinktion kan leda till en otydlig avgränsning men finner den ändå som nödvändig för att kunna undersöka moderstatens karaktär utifrån både strukturella, systematiska, politiska och individuella handlingar. I vår analys har vi också tydliggjort vilka av dessa olika definitioner som vi syftar till i de olika specifika diskussionerna. Vi för även en diskussion om tidsperspektivet gällande våra valda förklaringsfaktorer, samt resonerar om moderstatens karaktär vid 1) tidsperioden för utträdet eller 2) tidsperioden för kamp och försök till utträde och självständighet.

Frågan om moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter aktualiserar också en viktig distinktion mellan det faktiska utslaget, det vill säga inga överträdelser av GMR, och kapaciteten att skydda. Även om det inte förekommit några överträdelser kan statens kapacitet att hantera risken för överträdelser ifrågasättas. Ett utträdesförsök från en icke-fungerande stat (“failed state”), där osäkerhet leder till risker gällande GMR, kan enligt Buchanan möjligen ses som en handling i självförsvaret med syfte att beskydda GMR, och därmed rättfärdigt (Buchanan, 2004: 366-369). Begreppet “failed state” definierar vi som en stat som inte är kapabel till att tillhandahålla säkerheten för sin befolkning, varken fysiskt eller ekonomiskt, och ej heller kapabel till att upprätthålla statliga funktioner som exempelvis utbildningsväsende och sjukvård (Goldstone 2008: 285, 291-295).

Moderstatens kapacitet aktualiserar också frågan om vilket institutionellt system som ska ersätta moderstatens system. Buchanan menar att den internationella rättsordningen, när den erkänner en utträdande region som en legitim stat, också signalerar att den nya staten är redo för att upptas i det internationella systemet av suveräna stater, med alla dess privilegier, rättigheter och skyldigheter. Vår tolkning av Buchanan är att regionen måste ha en viss grad av statskapacitet för att bli internationellt erkänd som en legitim stat. Om denna statskapacitet är låg uppstår frågan om regionen är kapabel till territoriell kontroll och beskydd av GMR (Buchanan, 2004: 335-338).

Vi benämner denna faktor om förhållandet mellan regionen kontra moderstatens statskapacitet som “Statskapacitet hos moderstat och utträdande region”. Att avgöra statskapacitet är dock inte helt okomplicerat eftersom det inte finns någon allmänt accepterad mätmetod. Francis Fukuyama menar att vissa länder kan vara starka inom en viss sektor men desto svagare inom andra, och att det ytterligare försvårar mätningarna. Det finns dock vissa instrument som går att använda för att försöka få en överskådlig mätning av staters och institutioners

kapacitet. I takt med att begreppet "statskapacitet" fick genomslag i början av 1990-talet uppstod ett antal index som går att applicera på staters kapacitet, däribland Corruption Perception Index (CPI), Världsbankens utvecklingsindex samt Freedom House index över frihet (Fukuyama, 2005: 10-15). Eftersom vår undersökning sträcker sig tillbaka till 1991 och dessutom behandlar regioners kapacitet kommer inte alla dessa index vara användbara på samtliga fall. Då det är *förhållandet* mellan moderstatens och den utträdande regionens statskapacitet som vi vill undersöka, är det viktigt att vi inom varje fall undersöker samma saker. Däremot ser vi det inte som ett problem att vi i de olika fallen har använt oss av olika mätningar, eftersom det fortfarande ger oss information om hur statskapaciteten skiljer sig mellan moderstat och utträdande region. Med hjälp av dessa index, samt artiklar och vetenskapligt material har vi undersökt moderstatens respektive regionens statskapacitet vid tidpunkten för utträde.

Utifrån Kellas teorier är "politiska förändringar" en potentiell förklaringsmodell. Det Kellas kallar för "regimskifte" kan, som vi tidigare nämnt, innebära fler saker än att endast innefatta ett regeringsbyte. För att undvika missförstånd väljer vi att benämna Kellas faktor "politiska förändringar" och låta regimskifte behålla sin bokstavliga innebörd. Därmed har vi undersökt vilken påverkan som politiska förändringar har haft på utträdet och självständigheten i våra valda fall (Kellas, 1998: 92-93). Vi har inte på förhand begränsat oss i tid, då vi har utgått från att politiska förändringar som inte skett i direkt anslutning till utträden fortfarande kan ha påverkat utgången. Vi har i varje enskilt fall fört en diskussion och gjort en kvalitativ bedömning om det skett, och i så fall vilka, politiska förändringar som bidragit till regionernas lyckade utträden.

Under vårt sökande efter teorier om lyckade självständighetsprocesser har vi även stött på ett flertal teorier om varför regioner söker självständighet. Teorierna har bland annat behandlat den utträdande regionens ekonomiska tillgångar och naturresurser (Forti, 2011). Som vi nämnde i diskussionen kring Kellas teorier är även nationalism en förekommande orsaksförklaring till varför regioner söker självständighet (Kellas, 1998: 114). För att göra en tydlig avgränsning och endast rikta in oss på varför regioner lyckats *uppnå* självständighet har vi valt att utesluta dessa faktorer som potentiella förklaringsmodeller.

Dessa olika teorier om utträde och självständighet ger oss sammanfattningsvis fyra möjliga förklaringsfaktorer att undersöka hos våra utvalda fall. Dessa är:

- Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter (GMR).
- Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region.
- Statskapacitet hos moderstat och utträdande region.
- Politiska förändringar.

4 Analys

4.1 Georgien

Knappt ett år efter den ryska revolutionen 1917 utropade Georgien sin självständighet, vilken också erkändes av Ryssland 1920. Det dröjde dock inte mer än ett år innan Röda armén invaderade landet och införlivade det i Sovjetunionen, först som en del av Transkaukasiska Socialistiska Federativa Sovjetrepubliken, och senare som en egen republik inom unionen. När Sovjetunionen började falla sönder i slutet av 1980-talet stärktes opinionen för självständighet. I april 1991 deklarerade Georgien återigen sin självständighet men erkändes inte fullt ut förrän Sovjetunionen fallit samman i december samma år. Självständigheten utropades efter ett enhälligt beslut i det georgiska parlamentet, vilket i sin tur baserades på en folkomröstning där 98 % av georgierna röstat för självständighet (CEE, 2013; Clines, 1991).

4.1.1 Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter

Sovjetunionens överträdelser av GMR är tydliga och systematiska och återfinns inom alla våra definitioner på moderstaten. Human Rights Watch (HRW) rapport från 1993 konstaterar att det sovjetiska politiska systemet var ökänt för dess systematiska brott mot mänskliga rättigheter (HRW 1, 1993). HRW:s rapport från 1989 konstaterar att "The Soviet system contains deeply embedded systemic abuses" och räknar bland annat upp en allt för mäktig åklagarmyndighet, en allsmäktig civil underrättelsetjänst i form av KGB, "Kommittén för statssäkerhet" (Pike, 1997), och framförallt "a Communist Party that refuses to relinquish power in the face of public demand for a multi-party system" (HRW 2, 1989). Vidare räknade HRW i 1990 års rapport upp restriktioner för befolkningen att förflytta sig, att resa utanför landet eller emigrera samt att förflytta sig inom landets gränser. Rapporten räknade också till 57 dokumenterade fall av politiska fångar. Enligt vår tolkning kan vissa av dessa överträdelser av GMR inte betraktas som allvarliga medan många andra framstår som mer allvarliga, främst när överträdelserna var systematiska och genomsyrade hela det politiska systemet. Till exempel anser vi att överträdelser utförda av åklagarmyndigheten och underrättelsetjänsten var allvarliga då vi förmodar att de lett till 57 politiska fångar vilket därmed inskränker på rätten till en korrekt genomförd rättsprocess (HRW 3, 1990). En än mer tydlig överträdelse av GMR från Sovjetunionen, riktad mot specifikt Georgien, kan sägas vara när sovjetisk militär öppnade eld mot demonstranter under en demonstration för självständighet i Georgien i april 1989,

vilket resulterade i 20 döda och hundratals skadade (Clines, 1991). Alla dessa överträdelser kan kopplas till både stat, regim och regering. Till stat och regim kan de kopplas i och med att överträdelserna ansågs inbäddade i det politiska systemet, och till regeringen då de var ytterst ansvariga till genomförandet av överträdelserna, inte minst fängslandet av politiska motståndare och kritiker samt våldsamma attacker mot civila demonstranter.

Utifrån faktorn om skydd av GMR kan Georgien sägas ha haft ett legitimt argument till utträde men detta utnyttjades inte. Istället är det i fallet Georgien vår tolkning att andra faktorer haft större påverkan till dess utträde och självständighet.

4.1.2 Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region

I fallet Georgien var de konstitutionella bestämmelserna om utträde tydligt formulerade i Sovjetunionens, formellt benämnt Socialistiska Rådsrepublikernas Union, konstitution från 1977. Den förklarar unionen som en multinationell federal stat (USSR Constitution, 1977: Art. 70) som bildats av fria, självbestämmande nationer som slutit sig samman som jämbördiga republiker i en union. Den Georgiska Socialistiska Sovjetrepubliken var en av femton republiker (Art. 71). Konstitutionen slog också tydligt fast republikernas rätt till utträde: "Each Union Republic shall retain the right freely to secede from the USSR" (USSR Constitution, 1977: Art. 72). Vidare erkände konstitutionen varje republik som en suverän socialistisk sovjetstat (Art. 76), med en självständig auktoritet inom sitt territorium, dock under jurisdiktion av Sovjetunionen, som representerades av dess högsta organ och administration. Denna högsta makt skulle i utbyte trygga republikernas suveränitet (USSR Constitution, 1977: Art. 76, 81). Georgien hade alltså enligt konstitutionella bestämmelser rätt till en viss grad av autonomi och självstyre gällande lagstiftande och verkställande makt, dock inom unionens ramverk. Konstitutionen var också tydlig med att alla republiker var suveräna och hade en obestridd rätt till utträde (USSR Constitution, 1977).

Trots de, i konstitutionen fastslagna, rättigheterna var de inte möjliga att omsätta i praktiken. Sovjetunionen var en stark centraliserad enpartistat som inte följde de konstitutionella överenskommelser om autonomi som fanns (Clines, 1991). I samband med Sovjetunionens sammanbrott vid decennieskiftet 1990, återopade Georgien snarare en återuppbyggnad av en självständig stat som gått under 1921 genom sovjetisk militär annektering, än en teoretisk rätt till utträde enligt konstitutionen (CEE, 2013; Clines, 1991).

4.1.3 Statskapacitet hos moderstat och utträdande region

I början på 1980-talet var kommunismen fortfarande fast förankrad i Sovjetunionen och den centraliserade makten kontrollerade varje aspekt av samhället. Den ineffektiva ekonomin innebar dock ett problem som inte längre

gick att bortse från och när Michail Gorbatsjov tog över makten 1985 inleddes en reformering och en väg mot ett mer öppet och marknadsanpassat samhälle. Genom ökad demokratisering stärktes också opinionen för självständighet bland unionens republiker (McKay, 2009: 952-953). Gorbatsjov försökte hindra denna utveckling genom att delge republikerna mer självstyre, men utvecklingen gick inte att hindra då ingen av unionens medlemsländer skrev under det nya avtal som tagits fram. År 1989 var därför Sovjetunionen starkt försvagad och redan på väg mot sin upplösning (Clines, 1991).

Under Sovjet-tiden var Georgien en stark ekonomisk republik i förhållande till unionens övriga republiker. Den industriella sektorn var varierad och det varma klimatet bidrog till odlingsmöjligheter, vilket tillsammans med en stor mineraltillgång gynnade exportsektorn. Korruptionen var dock, precis som i övriga Sovjetunionen, utbredd vilket inte minst visade sig efter självständigheten när många industrier kollapsade och ekonomin försämrades (CEE, 2013). När Sovjetunionen upphörde att existera i december 1991 styrdes Georgien av paramilitära grupper som i en statskupp avsatt den demokratiskt valda presidenten Zviad Gamsakhurdia, och någon egentlig stat fanns inte (Berner, 2011). Vägen mot självständighet hade dock inletts redan i och med Gamsakhurdias valseger 1990, då Georgiens statskapacitet utgjorde ett alternativ till statsbildning i ett sönderfallande Sovjet (Clines, 1991).

4.1.4 Politiska förändringar

I oktober 1990 fanns det för första gången under Georgiens tid som Sovjetrepublik flera alternativ att rösta på till Georgiens Högsta Sovjet. Utöver kommunistpartiet fanns det 10 partier eller partiblock som ställde upp i valet, och med 62 % av röster segrade alliansen "Runda bordet för nationell frihet" med dess ledare Gamsakhurdia i spetsen. Kommunisterna stannade på 37 % medan övriga partier utgjorde den sista procenten av sätena. Något krav på självständighet ställdes inledningsvis inte från det nyvalda parlamentet, men vissa handlingar tydde på att ett oberoende från Sovjet eftersträvades. KGB-anställda och annan Sovjet-anställd personal tvingades lämna republiken och en ny flagga och nationalsång infördes.

I mars 1991, ett halvår efter Gamsakhurdias maktseger, hölls en folkomröstningen om självständighet, där nästan samtliga deltagande röstade ja (Nelson & Amonashvili, 1992). Att folkomröstningen skedde just då var ingen slump, utan sammanföll med tvåårsminnet av den demonstration där civila skjutits ihjäl av sovjetisk militär, vilket ytterligare befäste den redan klara opinionen för självständighet. Detta var dock bara *ett* steg mot självständighet. Sovjets ledare Gorbatsjov försökte fortfarande hålla ihop unionen, bland annat genom att delge republikerna ökat självstyre. Försöket till nytt unionsavtal misslyckades dock, och när Sovjetunionen till slut föll sönder i slutet på 1991 kunde Georgiens självständighet erkännas fullt ut (Berner, 2011; Clines, 1991).

De politiska förändringar som vi anser påverkade och stärkte Georgiens möjlighet till utträde är:

- Demonstrationer som Sovjetunionen svarade med militära medel, vilket stärkte georgierna i sin självständighetssträvan.
- “Runda bordet för nationell frihets” seger i parlamentsvalet som därmed bröt Kommunistpartiets långvariga styre.
- Sovjetunionens slutliga kollaps.

4.2 Eritrea

Eritrea är en gammal italiensk koloni, men ockuperades under andra världskriget av Storbritannien. Efter ett FN-beslut kom Eritrea 1952 att ingå som en autonom del av Etiopien. I samband med att Etiopientrogna politiker 1960 omvalts till de ledande posterna i den Eritreanska politiska församlingen, växte sig den eritreanska oppositionen allt starkare, däribland den nyss bildade självständighetsrörelsen Eritrean Liberation Front (ELF). Den alltmer instabila situationen eskalerade i slutet av 1961 när ELF:s väpnade gren utförde attacker på etiopiska soldater och dessutom utförde ett mordförsök på den eritreanska nationalförsamlingens vice-president. Etiopiens svar på denna eskalering var att annektera Eritrea: den eritreanska församlingen förklarade i november 1962, med dess administrationsbyggnad omringad av etiopiska armén, Eritrea som en provins i det etiopiska imperiet. Annekteringen ledde till utbrottet av ett långt frihetskrig mellan eritreanska gerillan och den etiopiska statsarmén, som efter att kejsaren Haile Selassie störtats i en militärkupp och ersatts av en marxistisk regim, stöddes av bland annat Sovjetunionen och Kuba. 1991 lyckades Eritrean People's Liberation Front (EPLF), som bildats ur ELF:s vänsterfraktioner, inta Eritreas huvudstad Asmara och sätta upp en tillfällig regering. Med stöd från FN kunde en folkomröstning om självständighet genomföras 1993. Ja-sidan fick nära in på samtliga röster, och Eritrea kunde samma år utropa sin självständighet (BBC, 2013; Haile, 1994: 486-489, 520; Iyob, 1995: 82-83, 91-92).

4.2.1 Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter

Minasse Haile menar att Eritrea under Etiopiens president Haile Selassie varken diskriminerades politiskt eller ekonomiskt och dessutom hade ett skydd av GMR jämlikt det som Etiopiens befolkning hade. Under hela den marxistiska regeringstiden i Etiopien skedde dock allvarliga överträdelser mot GMR, de ekonomiska och politiska reformerna resulterade i massvält, tortyr och död för miljoner etiopier, eritreaner inkluderat. Kulturella och religiösa friheter trycktes ner och civila och politiska rättigheter existerade ej. Efter EPLF:s seger över marxistregimen bildades i Etiopien en transitionsregering med hjälp från Eritrea. Denna transitionsregering lovade att vara både toleranta och demokratiska gällande Eritrea. Enligt Haile kan alltså Eritreas utträde 1993 inte legitimeras

utifrån faktorn om Moderstatens skydd av GMR, eftersom att 1) Etiopien under Selassie beskyddade GMR; 2) Marxistregimen inte gjorde någon större skillnad mellan eritreaner och etiopier under dess allvarliga överträdelser av GMR; 3) Transitionsregeringen efter marxistregimerings fall uttryckte sina demokratiska syften och beskyddade GMR (Haile, 1994: 519-23; Iyob, 1995: 136-137).

Hailes trovärdighet, specifikt angående Selassies skydd av GMR, kan ifrågasättas då han ingick i Selassies regering, bland annat som utrikesminister (Cardozo, 2013). Vår tolkning är att Etiopien under Selassie inte kan sägas ha begått allvarliga överträdelser av GMR gentemot Eritrea, dock kan Etiopien beskyllas för en viss grad av diskriminering av eritreaner: Etiopien tog till exempel över kontrollen över utbildningsväsendet och avskaffade successivt den eritreanska statsbildningen för att slutligen annektera landet helt. Om vi trots allt inte ser dessa överträdelser som allvarliga i bemärkelsen tortyr och massvält, var detta dock fallet under den etiopiska marxistregimen. Enligt vår mening kan inte denna legitimitetsfaktor avfärdas med argumentet att det inte gjordes någon skillnad på etioper och eritreaner (Iyob, 1995: 102). Faktorn om allvarliga överträdelser av GMR är inte beroende av att överträdelserna berör fler människor än den grupp som ämnar bryta sig loss från moderstaten och bilda en egen stat. Tvärtom bör detta enligt vår tolkning stärka argumentet att moderstaten inte är kapabel att skydda sin befolkning gentemot GMR och därmed illegitim.

Slutligen blir frågan om transitionsregeringens goda intentioner gällande Eritrea helt beroende av hur man ur ett tidsperspektiv definierar moderstaten. Om moderstaten definieras som den, med hjälp av Eritrea tillsatta transitionsregeringen, är faktorn om skydd av GMR inte enligt oss en avgörande möjlig förklaring. Om moderstaten istället definieras som staten Etiopien före marxistregimens fall och före transitionsregeringen blir vår tolkning ej den samma. Eritreas självständighetskamp skedde mot ett Etiopien under både en Selassie-regim och en marxistregim. När denna kamp slutligen ledde till Eritreas fullständiga militära seger kunde Eritrea återropa sin rätt till utträde för att kunna beskydda sin befolkning från brott mot GMR. Faktorn gällande skydd av GMR kan ses som en påverkande faktor till Eritreas lyckade utträde och självständighet, dock ej som avgörande eftersom den ansvariga regimen besegrades militärt i en inomstatlig konflikt. Därmed bidrog inte faktorn om skydd av GMR till någon förändrad policy hos det internationella samfundet.

4.2.2 Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region

När det gäller faktorn om överenskommelser gällande autonomi eller utträde mellan Etiopien och Eritrea blir vårt första påpekande att en överenskommelse de facto kom till stånd 1991 mellan den etiopiska transitionsregeringen och EPLF. I denna överenskommelse erkände Etiopien Eritreas rätt till att hålla en folkomröstning om självständighet, vilket därmed legitimerar Eritreas utträde (Eritrea Country Review, 2013: 8). Denna överenskommelse kom dock till efter att den tidigare etiopiska regimen besegrats och avsatts och överenskommelsen kan snarare ha varit påtvingad än ömsesidig. Transitionsregeringen var trots allt

bildad med hjälp av eritreanska och andra etiopiska rebellgrupper, och därmed , enligt vår tolkning, inte fullt kapabel till att företräda staten Etiopien. Vi har därför valt att också undersöka vilka överenskommelser som funnits tidigare, från det att Eritrea först inkorporerades i den etiopiska staten.

I FN:s resolution 390 från 1950 rekommenderades bland annat följande:

- 1. Eritrea shall constitute an autonomous unit federation with Ethiopia under the sovereignty of the Ethiopian Crown.*
 - 2. The Eritrean Government shall possess legislative, executive and judicial powers in the field of domestic affairs.*
 - 3. The jurisdiction of the Federal Government shall extend to the following matters: defence, foreign affairs, currency and finance, foreign and interstate commerce and external and interstate communications, including ports.*
- (UN res. 390, 1950: A)

Resolutionen rekommenderade också att Eritreas medborgare skulle ha rätt till att delta i federationens bestämmande och rättsliga makt och bli proportionerligt representerade i dess lagstiftande makt, det vill säga det federala parlamentet. Vidare skulle Eritreas medborgare utan diskriminering inneha rättigheter och friheter som bland annat likhet inför lagen, äganderätt, rätt till utbildning, frihet att bilda opinion och religionsfrihet. Denna resolution antogs av FN:s generalförsamling (UN res. 390, 1950; UN, 2013) och en FN-kommissionär fick ansvaret till implementerandet av rekommendationerna. Efter att de ovan nämnda bestämmelserna godkänkts av Etiopiens kejsare Haile Selassie samt av Eritreas parlament och regering, antogs federationen i september 1952 (Haile, 1994: 486-487).

Den grad av autonomi som tilldelades Eritrea gjorde att regionen kunde införa en egen flagga och parlament. Dessutom ökade graden av pressfrihet och en ny konstitution antogs. Kejsare Selassie ansåg, enligt Mesfin Araya, att det diktatoriska Etiopien riskerade att framställas i dålig dager jämfört med det mer liberala Eritrea, och han började därför inskränka på överenskommelserna i resolution 390. Mellan åren 1953 och 1961 avskaffade Etiopien unilateralt bland annat Eritreas flagga, parlament och olika handelsavtal (Araya, 1990: 81). Dessutom sattes det eritreanska utbildningsväsendet under etiopisk kontroll, och etiopiska lärare ersatte de eritreanska för att lära ut amhariska, det officiella språket i Etiopien (Iyob, 1995:102). Avtalet bröts sedan helt i och med Selassie-regimens annektering av Eritrea 1962. Avslagen mot Eritreas begäran om självstyre fortsatte även under marxistregimen mellan 1974-1991 (Eritrea Country Review, 2013: 7-8).

Utifrån de bestämmelser om Eritreas autonoma rättigheter som fastslogs genom antagandet av resolution 390 har den etiopiska staten, under både Selassie-regimen och marxistregimen, brutit mot de bestämmelser gällande autonomi som antogs genom resolution 390. Därmed kan Eritreas utträde utifrån denna faktor ses som legitim.

4.2.3 Statskapacitet hos moderstat och utträdande region

Etiopiens statskapacitet kan på många sätt sägas ha varit tillräcklig när det gäller kapacitet till en fungerande statsapparat och politisk kontroll. Däremot kan marxistregimens allvarliga överträdelser av GMR visa på statens oförmåga att skydda sin befolkning och därigenom kan statskapaciteten ifrågasättas. Efter marxistregimens fall försökte en koalition av etiopiska rebellgrupper upprätthålla en etiopisk stat men de många rebellgruppernas olika viljor gjorde styret svagt, och det föll snart samman (DPCR, 2013).

I Eritrea bestämdes, efter EPLF:s seger 1991, att en folkomröstning skulle hållas inom två år. Under denna tid upprättades en tillfällig eritreansk regering, och de etiopiska byråkraterna som haft nyckelroller inom servicesektorn, avsattes och skickades tillbaka till Etiopien. Medlemmar från EPLF ställde under de två åren fram till folkomröstningen upp som volontärarbetare för att bygga upp en fungerande statsapparat. Gammal infrastruktur som förstörts i kriget ersattes med ny. En reviderad läroplan och nybyggda skolor prioriterades högt, och även sjukvården förbättrades med nya kliniker (Iyob, 1995: 102, 136-137). Rättigheter för kvinnor och fattiga stärktes och en ny form av skattesystem infördes, dels för att bekosta militära utgifter, dels för att omfördela kapital till de nya utvecklingsprogrammen. Trots att landet fortfarande led av utbredd fattigdom visade den ekonomiska sektorn tecken på framsteg. EPLF fick genom dessa förbättringar ett högt förtroende hos befolkningen och den eritreanska regeringen blev på många sätt ett starkt institutionellt alternativ till det etiopiska styret (Forti, 2011; Iyob, 1995: 125, 135-137).

4.2.4 Politiska förändringar

Ruth Iyob menar att ett par politiska förändringar i maj 1991 möjliggjorde Eritreas lyckade utträde från Etiopien. Hon tar upp marxistregimens ledare Haile Mariam Mengistus flykt till Zimbabwe, EPLF:s befrielse av Eritreas huvudstad Asmara samt den etiopiska rebellrörelsen Ethiopian Peoples's Revolutionary Democratic Front:s (EPRDF) erövring av Etiopiens huvudstad Addis Abeba (Iyob, 1995: 136).

Alla dessa inomstatliga politiska förändringar går att koppla till de globala politiska förändringar som skedde runt decennieskiftet 1990. När Sovjetunionen i slutet av 80-talet började falla samman drogs det försvars- och samarbetsavtal som funnits med Etiopien tillbaka. Detta påverkade Etiopiens initiativ gentemot Eritrea. Landet hade under den långvariga kampen mot EPLF på många sätt varit beroende av militärt material från Sovjet. EPLF:s nära inpå totala kontroll över Eritrea under 1977, slogs exempelvis tillbaka först efter en sovjetisk vapenleverans. När denna tillförsel av militärt materiell från Sovjet sedan uteblev, rasade den etiopiska arméns moral samman. EPLF och andra etiopiska rebellrörelser, däribland EPRDF, kunde därmed avancera mot den etiopiska arméns positioner. I maj 1991 föll marxistregimen samman och dess ledare Mengistu tvingades fly i exil. De efterföljande fredsförhandlingarna i Addis

Abeba resulterade i en överenskommelse om etablerande av en etiopisk transitionsregering. EPLF såg här sin chans till att få till en överenskommelse om utträde och Etiopien erkände, efter överläggningar med EPLF, Eritreas rätt till att hålla en folkomröstning om självständighet (Eritrea Country Review, 2013: 7-9; Iyob, 1995: 136).

Sammanfattningsvis kan vi i samband med Eritreas självständighet konstatera följande politiska förändringar:

- Sovjetunionens tillbakadragande av politiskt och militärt stöd till Etiopien.
- EPLF:s kontroll över Eritreas huvudstad Asmara, samt dess seger över de etiopiska styrkorna i regionen.
- Marxistregimens ledare Mengistus flykt och EPRDF:s maktövertagande i Etiopien.

4.3 Östtimor

Den 7:e december 1975, nio dagar efter att Östtimor förklarat sig självständigt från den tidigare kolonialmakten Portugal, invaderades landet av indonesiska styrkor under ledning av general Suharto. Östtimor inkorporerades som en del av Indonesien och över 20 år av förtryck och våldsamheter mot den östtimorianska befolkningen följde. Det vänsterinriktade partiet Revolutionary Front for an Independent East Timor (FRETILIN) bedrev, via sin militära fraktion The Armed Forces for the National Liberation of East Timor (FALINTIL), en väpnad kamp mot de indonesiska styrkorna, vilka slog tillbaka mot både upprorsmakarna och civilbefolkningen. Under det indonesiska styret rapporterades det att uppemot 200 000 östtimorianer kan ha dött som en följd av ockupationen, antingen genom direkt våld eller via sjukdomar och hungersnöd. 1999 lovade Indonesiens nyvalda president B. J. Habibie att Östtimor skulle få folkomrösta om sin självständighet, vilket också skedde augusti samma år. Med 78,5 % av rösterna segrade ja-sidan, men Indonesien-vänliga östtimorianer vägrade acceptera resultatet och svarade med våld. Uppemot 2000 civila östtimorianer dödades på grund av sin inblandning i självständighetsrörelsen och hundratusentals tvingades fly. Efter att en internationell fredsbevarande styrka satts in kunde Östtimor till slut utropa sin självständighet i maj 2002 (Smith 2004; Freedom House 5, 2013).

4.3.1 Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter

I Human Rights Data Analysis Groups (HRDAG) rapport från Östtimor framgår tydligt att Indonesien systematiskt bröt mot de mänskliga rättigheterna mellan åren 1974 och 1999. Trots att många dokumentationer och annat bevismaterial stals eller förstördes kunde en FN-grundad kommission, The Commission for Reception, Truth and Reconciliation (CAVR), koppla samman drygt 100 000 dödsfall med brott mot mänskliga rättigheter. Andra överträdelser av GMR som

rapporterades var försvinnanden, tortyr och tvångsförflyttningar (HRDAG, 2006). Under 1990-talet fick Indonesiens våldsamma handlingar mot Östtimor större internationell uppmärksamhet, inte minst efter att journalister fångat på film när militären skjutit ihjäl 200 fredliga demonstranter i den så kallade Dili-massakern (även kallad Santa Cruz-massakern). Trots att det internationella samfundet i och med detta satte större press på Indonesien, fortsatte överträdelserna fram tills internationella fredsbevarande styrkor tillfälligt återskapat stabilitet i regionen (Freedom House 5, 2013).

4.3.2 Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region

I FN-övervakade förhandlingar år 1999 kom den nytilträdde indonesiske presidenten Habibie överens med Östtimors representanter om att låta landet hålla en folkomröstning om sin självständighet. En ny FN-kommission, United Nations Mission in East Timor (UNAMET), upprättades för att anordna folkomröstningen. Indonesien lovade att respektera valresultatet, och landets nya förhållning gentemot Östtimor förvånade det internationella samfundet. Med stor sannolikhet var det ett resultat av omvärldens allt hårdare press på det ekonomiskt tyngda Indonesien, som annars riskerade att gå miste om internationellt bistånd. Redan innan folkomröstningen utsattes separatistvänliga grupper för våldsamer av östtimorianer som fortsatt ville lyda under indonesiskt styre. Efter att valresultatet tillkännagivits i augusti 1999, med en klar majoritet (78,5 %) för självständighet, eskalerade våldsamer (Hesselgren & Taub, 2010). Över 1000 dödsfall rapporterades och hundratusentals människor tvingades fly. Dessutom förstördes 80 % av byggnaderna och infrastrukturen i landet. (Freedom House 5, 2013). En rapport från en FN-delegation på plats talar för att våldsamer skedde med stöd från den indonesiska militären: "the violence could not have occurred without the involvement of large elements of the Indonesian military and police" (Cotton, 2000).

Indonesien var enligt denna rapport, oförmögna eller ovilliga att hålla avtalet gällande Östtimors självständighet. Därmed ser vi faktorn om överenskommelse mellan moderstat och utträdande region som en legitim anledning för Östtimors utträde. Indonesiens agerande ledde också fram till det internationella samfundets ingripande, i form av en FN-sanktionerad intervention (Cotton, 2000).

4.3.3 Statskapacitet hos moderstat och utträdande region

Under de 400 år som Östtimor tillhörde Portugals kolonialvälde saknades intresse att utveckla landet från portugisernas sida. När Östtimor till slut förklarade sig självständiga från kolonialmakten på 1970-talet var landet ett av de minst utvecklade i världen, med en läskunnighet på 1-5 % och en spädbarnsdödlighet på 75 % (Hesselgren & Taub, 2010). En viss förbättring skedde under Indonesiens ockupation, då exempelvis den tidigare hövdingapolitiken övergick till en mer modern politik med organiserade partier, men runt millenniumskiftet var den

institutionella kapaciteten fortfarande knappt existerande. Statliga organ byggdes långsamt upp och en penning- och valutapolitik infördes i samband med självständigheten, men någon egentlig förvaltning fanns inte och endast 7 % av befolkningen hade ett fast arbete. Även om Indonesien hade lidit av ekonomiska problem under samma period, var fattigdomen än mer utbredd i Östtimor, där 36 % av befolkningen levde under internationella fattigdomsgränsen år 2001. Indonesien hade dessutom under många år stöttats av stormakter som USA och Storbritannien, både med militära och ekonomiska medel, och hade en starkare statskapacitet än Östtimor på i stort sett alla plan (Pollák, 2010: 4-5; Hesselgren & Taub, 2010). Östtimors statskapacitet kan med andra ord sägas ha varit otillräcklig för att erbjuda ett institutionellt alternativ till Indonesien, och inte kapabel till att skydda sin befolkning.

4.3.4 Politiska förändringar

Indonesiens ockupation av Östtimor stöddes från början av flera västliga stormakter, däribland USA och Storbritannien. Indonesien var västmakternas viktigaste partner i kampen mot den groende kommunismen i Sydostasien, och det ansågs därför viktigt att behålla goda relationer med landet. Både USA och Australien stoppade flera resolutioner i FN:s säkerhetsråd om fördömandet av Indonesiens agerande, och man bistod dessutom landet med militär träning och materiell. I och med Kalla krigets slut blev det lättare för omvärlden att fördöma Indonesiens handlingar, eftersom den politiska maktbalansen mellan öst och väst inte längre blockerade sådana fördömanden. 1991 sköt, som vi tidigare nämnt, den indonesiska militären ihjäl över 200 östtimorianer i en fredlig demonstration och för första gången fanns utländska journalister på plats och dokumenterade Indonesiens våldsamma överträdelser.

Omvärldens protester blev högljudda och hård press sattes på Indonesien att förändra sin Östtimorpolitik. General Suharto ignorerade till en början dessa fördömanden, men när den asiatiska finanskrisen slog till i slutet på 1990-talet vände sig även den inhemska befolkningen emot regimen och Suharto avgick självmant 1998. Den tidigare vice-presidenten Habibie tog tillfälligt över makten och till omvärldens förvåning gick han med på att Östtimor, under överseende av FN, skulle tillåtas folkomrösta om sin självständighet. Kort därefter hölls de första fria valen i Indonesien och Suhartos regim fick sitt slut (Hesselgren & Taub, 2010; Freedom House 6, 2013)

De politiska förändringar som vi anser påverkat Östtimors möjlighet till utträde och erkännande är sammanfattningsvis:

- Kalla krigets avslut.
- Internationell press på Indonesien och stöd för Östtimor.
- Regimskifte i Indonesien.

4.4 Montenegro

Montenegro var under stora delar av 1900-talet en del av den Socialistiska Federativa Republiken Jugoslavien (SFRY). När republiken kollapsade i början på 1990-talet behöll Montenegro sina band till Serbien i den Federala Republiken Jugoslavien (FRY), men kom sträva allt mer mot ett bildande av en självständig stat. Efter att ett avtal signerats 2002 bildade de två federationsmedlemmarna statsförbundet Serbien-Montenegro. I avtalet sades också att båda regioner skulle ha rätt till en folkomröstning om självständighet efter tre år. 2006 utövade Montenegro denna rättighet och en folkomröstning om självständighet kunde hållas i maj 2006. Ja-sidan segrade och i juli samma år utropades Montenegros självständighet (Freedom House 1, 2013).

4.4.1 Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter

Moderstatens skydd av GMR blir i fallet Montenegro en fråga om tidpunkt för överträdelser av GMR, samt till vilken grad Montenegros regim själv kan beskyllas för att ha begått överträdelser av GMR under sin tid som republik i olika statskonstellationer. I samband med 1990-talets oroligheter i forna Jugoslavien begicks allvarliga överträdelser av GMR från i stort sett alla olika parter (ICTY, 2013). Under statsförbundet Serbien-Montenegro kan båda republikerna till viss del sägas ha misslyckats med att skydda befolkningen från GMR. År 2005 slog en parlamentskommitté i Serbien fast att det under undantagstillståndet i mars och april 2003 förekommit överträdelser mot mänskliga rättigheter i republiken. Åtminstone sex fall av tortyr kunde bekräftas, och ett tiotal till utreddes. Både Serbien och Montenegro kritiserades också för att det saknades transparens i polisens metoder och att myndigheterna reagerade för långsamt på misstänkta fall av tortyr. Rapporten slog dock fast att trots otillräcklig representation av minoriteter i offentliga myndigheter, respekterades deras rättigheter på ett, för EU, tillfredsställande vis (EC Progress Report, 2005: 17-20, 22). Även USA:s utrikesdepartement klargjorde, i 2005 års rapport gällande mänskliga rättigheter, att Serbien-Montenegro respekterade de mänskliga rättigheterna gentemot sin befolkning (USDS, 2006).

Enligt vår tolkning kan inte dessa överträdelser av GMR klassas som allvarliga då det inte handlade om systematiska företeelser utan snarare om enskilda händelser. Eftersom Montenegro dessutom var en självstyrande republik inom statsförbundet kan det i det här fallet vara svårt att skilja på moderstat och utträdande region.

Om vi för resonemangets skull utgår från att moderstaten i det här fallet syftar på statsförbundet Serbien-Montenegro, kan några allvarliga överträdelser av GMR inte urskiljas. Enligt oss är det inte troligt att denna faktor om överträdelser av GMR var av avgörande betydelse för Montenegros utträde ur statsförbundet.

4.4.2 Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region

Jure Vidmar behandlar i en artikel (2007) frågan om vilka konstitutionella bestämmelser som fanns för Montenegro i de olika statsbildningarna, från SFRY till Serbien-Montenegro.

SFRY bestod av sex republiker, däribland Montenegro. Artikel 3 i SFRY:s konstitution definierade en republik som en stat, uppkommen ur suveränitet hos en nation. Vidare fastlog Artikel 5(1) i konstitutionen att republikernas territoriella gränser var permanenta och att de federala myndigheterna inte hade någon befogenhet att ändra på dessa. Enligt Vidmars tolkning av den första principen i SFRY:s konstitution fanns det också för republikerna en statuerad rätt till självstyre som inkluderade rätten till utträde. Vidmar menar här att konstitutionen ingående gav republikerna rätt till internt självstyre i form av autonoma befogenheter, till exempel egen verkställande och lagstiftande makt, dock inom ramverket för den federala makten. Republikerna gavs också befogenhet att själva göra vissa utrikespolitiska ställningstaganden gällande deras suveränitet samt att ingå relationer med internationella organisationer eller andra stater. Även om dessa konstitutionella befogenheter var under överseende av det federala ramverket och inte helt självständiga, hade varje republik en viss grad av autonomi, framförallt gällande en permanent befolkning och ett definierat territorium. Utöver den statuerade principen om rätten till utträde fanns det däremot ingen mekanism i konstitutionen som gjorde det möjligt att tillåta eller verkställa externt självstyre, det vill säga utträde (Vidmar, 2007:81, 84, 101-102).

I och med SFRY:s inre konflikt och sammanbrott blev det europeiska samfundet allt mer involverat med syfte att skapa stabilitet och fred i regionen. En EU-kommission tillsattes och översatte helt enkelt den konstitutionella deklarerade rätten till internt självstyre till att uppfattas som extern. Detta gjorde det möjligt för de forna republikerna att övergå till att bli självständiga stater. Montenegro ansökte dock inte om självständighet utan kom att ingå i FRY tillsammans med Serbien. Efter president Slobodan Milosevics avgång 2000 övergavs statsbildningen FRY och istället etablerades, under EU:s översikt, en statsunion mellan Serbien-Montenegro. Unionens konstitution övergav den federala strukturen och fastslog att statsbildningen var en union mellan två stater. De få federala myndigheter som bildades var endast ansvariga för försvars- och utrikespolitiken medan de två staterna separat utövade kontroll över respektive territorium (Serbia-Montenegro Constitution, 2002). Denna nya konstitution innebar också, enligt Vidmar, att en etablerad mekanism för utträde skulle träda i kraft efter tre år, och föreskrev en folkomröstning om självständighet därefter skulle hållas. Konstitutionen garanterade därmed de båda staternas rätt till extern självständighet (Vidmar, 2007: 87-90, 101-102).

Genom konstitutionella bestämmelser och överenskommelser har Montenegro succesivt kunnat uppnå fullt erkänd självständighet. En statuerad rätt till självstyre och utträde har funnits för Montenegro allt sedan dess tid som republik i SFRY, då fanns det dock ingen konstitutionell mekanism som kunde möjliggöra genomförandet av dessa rättigheter. Denna mekanism kom istället att skapas som en följd av SFRY:s sammanbrott och EU-kommissionens översättning av ”rätten

till internt självstyre” till ”rätten till externt självstyre”. I Serbien-Montenegros konstitution blev denna mekanism tydlig då rätten till folkomröstning om utträde och självständighet fastslogs. När Montenegro sedan utnyttjade denna konstitutionella rättighet respekterades detta av den federala församlingen som utgjorde Serbien-Montenegro (Serbia-Montenegro Constitution, 2002; Vidmar, 2007).

4.4.3 Statskapacitet hos moderstat och utträdande region

Freedom House första mätning av Montenegro sedan självständigheten fick betyget “delvis fri”. Det var en försämring från tiden som union med Serbien, som klassades som “fri”, och sämre än Serbiens första betyg som egen stat vilket också klassades som “fri” (Freedom House 2, 2004; Freedom House 3-4, 2007). Förutsatt att några större försämringar inte skedde i Montenegro direkt efter självständigheten kan detta i så fall, utifrån Freedom House mätningar, tolkas som att Serbien var den starkare av de två staterna under förbundstiden. Denna bild förstärks även av Transparency Internationals index över korruption även om skillnaden mellan länderna året efter självständigheten var marginell: Serbien hamnade på 89:e plats och Montenegro på 94:e plats (Transparency International, 2007).

Montenegros statskapacitet kan sägas vara tillräcklig för ett internationellt erkännande. Med de autonoma befogenheter som Montenegro haft i olika statskonstellationer, bland annat en egen lagstiftande och verkställande makt, har landet teoretiskt haft många av de karaktärsdrag som kännetecknar en suverän stat, exempelvis ett definierat territorium med en permanent befolkning (Vidmar, 2007). Montenegro beskrevs i Serbien-Montenegros konstitution som en separat stat med fullständig kontroll över det egna territoriet. Montenegros statskapacitet kan därmed sägas ha varit stabil och steget till utträde och fullt erkänd självständighet kan för det internationella samfundet inte ha varit så långt, framförallt inte för EU, som varit en drivande och hjälpande kraft för bildandet av statsunionen Serbien-Montenegro (Serbia-Montenegro Constitution, 2002).

4.4.4 Politiska förändringar

I oktober 2000 överlämnade president Milosevic makten efter att förlorat presidentvalet mot Vojislav Kostunica. Milosevic vägrade först erkänna sig besegrad men efter att hundratusentals människor gett sig ut på gatorna för att protestera, och efter att militären deklarerade att de inte stod på Milosevic sida, gav han till slut upp. Milosevics regim hade flera tuffa år bakom sig, med exempelvis NATO:s bombningar av Serbien året före, och en Milosevic-kritisk koalition som styrde i Montenegro sedan 1997. Milosevic hade suttit vid makten sedan 1989, och när han försvann från politiken fanns det förhoppningar om en bättre relation mellan Serbien och Montenegro (Freedom House 2, 2004). Svårigheterna fortsatte dock och problemen rörde bland annat hur arvet efter

krigsförbrytare från 1990-talets krig skulle hanteras, samt inställningen till Kosovos självständighetssträvan. För att undvika nya oroligheter på Balkan inledde EU förhandlingar mellan de båda delrepublikerna, och i april 2002 undertecknades den så kallade Belgrad-avtalet. Denna överenskommelse skapade en löst sammansatt och decentraliserad konfederation mellan Serbien och Montenegro och förhindrade tillfälligt den krissituation som höll på att uppstå. Överenskommelsen ledde också fram till förhandlingar om nya konstitutionsstadgar, vilka antogs i februari 2003. I och med detta antagande övergavs den Federala Republiken Jugoslavien och ersattes med statsförbundet Serbien-Montenegro. I stadgarna fastslogs det att republikerna hade rätt att folkomrösta om sin självständighet, vilket möjliggjorde Montenegros utträde (Kim, 2005; Freedom House 2, 2004; Freedom House 3, 2007).

Slobodan Milosevic nationalistiska tankar om ett enat Serbien och hans inställning till Kosovos självständighetssträvan tyder på att det under hans styre hade varit föga troligt att Montenegro tillåtits folkomrösta om sin självständighet. Någon folkomröstning hade det förmodligen inte heller blivit utan Belgrad-avtalet och de nya konstitutionsstadgarna, vilka kom till efter förhandlingar initierade av bland annat EU (Kim, 2005).

De politiska förändringar som kan sägas ha påverkat Montenegros möjlighet till utträde ur förbundsrepubliken är sammanfattningsvis:

- Slobodan Milosevics avgång.
- Det av EU instiftade Belgrad-avtalet.
- Nya konstitutionsstadgar, inkluderat en mekanism för utträde.

5 Slutsats

För att på ett tydligt sätt kunna visa våra slutsatser har vi valt att gå igenom varje faktor för sig. Därmed har vi också kunnat jämföra våra valda fall och isolera gemensamma faktorer som bidragit till fallens lyckade utträde och självständighet. Vi ger därefter några avslutande reflektioner.

5.1 Moderstatens skydd av grundläggande mänskliga rättigheter

När det gäller faktorn om huruvida moderstaten beskyddat sin befolkning från överträdelser av grundläggande mänskliga rättigheter, utmärker sig Montenegro som ett undantag i jämförelse med de andra. Här kan Montenegro anses ha haft ett fullt tillräckligt beskydd av GMR från moderstaten. I Georgien, Eritrea och Östtimors fall är moderstatens överträdelser av GMR däremot tydliga och allvarliga. De systematiska överträdelserna har i dessa fall främst handlat om ett politiskt förtryck, där den auktoritära regimen angripit den politiska opinionen i form av fängslande, tortyr och allvarlig diskriminering. Överträdelserna har också i dessa tre fall inneburit att civilbefolkningen utsatts för allvarliga våldsamheter, exempelvis eldöppningen mot demonstrationen i Georgien, massvälten i Eritrea och Dili-massakern i Östtimor. Överträdelser av GMR kan enligt oss anses ha varit en central bidragande faktor till Östtimors utträde och senare internationella erkända självständighet. Detta då det internationella samfundets fördömande och ingripande ledde fram till politiska förändringar, vilket i sin tur banade vägen för självständigheten. I Georgien och Eritrea var inte denna faktor lika avgörande. Då Sovjetunionen var en stark auktoritär supermakt fanns ingen mekanism för Georgien att försöka bryta sig loss och skapa en suverän stat, oavsett om Sovjetunionen ansågs oförmögna att beskydda GMR och begick överträdelser mot Georgiens befolkning. Vid tiden för utträdet existerade inte längre den stat som varit ansvarig för överträdelserna. Detta var, i och med Mengisturegimens sammanbrott, också fallet i Eritrea.

Vår tolkning är att faktorn om moderstatens skydd av GMR, utifrån våra undersökta fall, kan sägas påverka möjligheten till internationellt uppmärksammande och erkännande. Vi anser den däremot inte vara en gemensam avgörande faktor till våra utvalda falls lyckade utträden.

5.2 Överenskommelser mellan moderstat och utträdande region

Ömsesidiga överenskommelser eller konstitutionella bestämmelser gällande autonomi eller rätt till utträde kan vi finna i samtliga valda utträdande regioner. Dock har moderstaten i tre av fyra fall brutit eller inte respekterat dessa överenskommelser eller bestämmelser. Georgiens deklarerade rätt till utträde var endast teoretisk och inte möjlig att åberopa i praktiken. I Eritrea och Östtimor har avtal slutits efter internationell inblandning men inte respekterats av moderstaterna. Montenegro har i det här fallet successivt fått sina ursprungliga teoretiska rättigheter i SFRY omvandlade till praktiskt genomförbara i Serbien-Montenegro. Denna omvandling skedde främst i och med EU:s inblandning i det som kom att resultera i Belgrad-avtalet. Utifrån denna faktor kan Montenegro anses ha fått sina överenskomna rättigheter respekterade av moderstaten, vilket har lett till ett legitimt utträde. Eftersom de övriga regionerna inte fått sina överenskommelser om autonomi eller rätten till utträde respekterade av sina moderstater, kan denna faktor även legitimera deras utträde. Enligt vår tolkning är därför denna faktor sannolikt avgörande för ett internationellt erkänt utträde.

5.3 Statskapacitet hos moderstat och utträdande region

Gällande statskapacitet mellan utträdande region och moderstat skiljer det sig åt mellan fallen. Montenegro var vid sitt utträde en nästan fullt fungerande stat, och hade även uppnått en sådan status i ett flertal konstitutioner, medan Östtimor tillhörde en av världens mest underutvecklade stater vid sitt utträde. Även Eritrea var hårt drabbat av fattigdom och brist på utveckling, men lyckades på grund av en försvagad moderstat utgöra ett institutionellt alternativ till sin moderstat. Likaså utgjorde Georgien ett institutionellt alternativ för sin befolkning, trots brister i statskapaciteten. Då våra fall särskiljer sig så pass mycket gällande utträdande regioners statskapacitet är det föga troligt att en sådan faktor skulle vara avgörande för om en utträdande region erkänns eller ej. Det vi däremot kan konstatera är att åtminstone tre av fallen haft en moderstat som på ett eller annat sätt försvagats under den utträdande regionens strävan efter självständighet, vilket tyder på att chanserna för att uppnå självständighet ökar vid ett sådant scenario. Även här utmärker sig Montenegro som avvikande från de övriga fallen, då något tydligt försvagande av moderstaten inte går att finna, även om det möjligtvis skulle gå att argumentera för att Milosevic-regimens fall påverkade den politiska stabiliteten.

5.4 Politiska förändringar

Faktorn om politiska förändringar går att finna i samtliga fyra fall. Framförallt går ett mönster om regimskiften att urskilja. I Georgien förlorade kommunistpartiet makten ett drygt år före självständigheten; i Etiopien föll Mengistu-regimen två år före Eritreas erkännande; i Indonesien tvingades general Suharto avgå fyra år före Östtimors självständighet och i SFRY förlorade Slobodan Milosevic makten tre år före beslutet om att Montenegro själva skulle få avgöra sin självständighet (vilket, som vi tidigare nämnt, skedde ytterligare tre år senare). Samtliga fyra fall har alltså haft ett regimskifte kort före den utträdande regionens uppnådda självständighet, och i samtliga fall har vi kunnat konstatera att regimskiftena haft ett direkt samband med de utträdande regionernas uppnådda självständighet.

Vår undersökning om politiska förändringar befäster den inledande teorin om att Kalla krigets slut skapade en våg av separatist rörelser, men ger också en mer djupgående förklaring till varför detta skedde. I Georgiens fall är påverkan given, i och med att dess självständighet erkändes i samband med Sovjetunionens fall. För Östtimors del innebar Kalla krigets slut att den bipolära världsordningen inte längre hindrade omvärlden från att reagera på Indonesiens förtryck, vilket tillsammans med den försämrade ekonomin till slut ledde fram till Suhartos avgång. När Sovjetunionen började falla samman upphörde också det militära och politiska stödet till Etiopien, vilket ledde till att de etiopiska styrkorna besegrades av Eritreas frihetsstyrkor. Återigen är det för Montenegro som de direkta sambanden inte tycks lika tydliga. Vi utgår dock ifrån att EU:s inblandning i regionen, vilket ledde fram till Belgrad-avtalet, hade varit betydligt mer begränsad om Sovjetunionen fortfarande existerat. Vi ser därför Sovjetunionens fall som en förutsättning även för Montenegros uppnådda självständighet.

Faktorn gällande politiska förändringar kan generellt sett anses påverka och möjliggöra regioners utträden. Den internationella aspekten är i vår empiriska undersökning tydlig då den förändring i det internationella systemet som Sovjetunionens sammanbrott innebar, ledde till en våg av separatist rörelser och nya statsbildningar. Med andra ord är möjligheten till utträde sannolikt sammankopplad med det internationella politiska systemets utformning.

5.5 Avslutande reflektioner

Med utgång i Buchanans och Kellas teorier kan vi fastställa att den gemensamma nämnare som funnits med i samtliga undersökta fall gäller politiska förändringar. I synnerhet har dessa förändringar gällt regimskiften, vilka också har kunnat härledas till den utträdande regionens uppnådda självständighet.

En annan, för våra valda fall, gemensam faktor är den om överenskommelser och konstitutionella bestämmelser. Antingen har moderstaten respekterat dessa,

och direkt möjliggjort ett utträde, eller brutit mot överenskommelserna, vilket ansetts som illegitimt och därmed indirekt möjliggjort regionens utträde.

Utöver de teoranknutna faktorerna kan vi även konstatera att samtliga fyra fall har genomfört en folkomröstning om självständighet före sitt utträde, där ja-sidan vunnit majoritet i samtliga fall. Denna faktor kan tyckas självklar, men som vi skrev i vårt inledande kapitel var folkomröstningar om självständighet något som ignorerades och inte gav legitimitet under Kalla kriget. Fenomenet att en majoritet för självständighet leder till legitimitet har därför sannolikt uppstått i den nya normen om internationellt erkännande.

Ytterligare en faktor som har varit utmärkande i nästan samtliga fall, men som vi inte utgick från i vår teorianknytning, är internationell inblandning. I tre av fallen har inblandning av antingen FN eller EU, direkt eller indirekt, kunnat kopplas till den uppnådda självständigheten.

Dessa fyra faktorer anser vi har varit avgörande för våra falls lyckade utträden, och besvarar därmed vår frågeställning. Vi är medvetna om att våra slutsatser endast gäller för våra utvalda fall. För att på ett generellt plan styrka det kausala sambandet mellan dessa faktorer och uppnådd självständighet krävs dock vidare forskning. Ett exempel på en sådan forskning skulle kunna vara en jämförande studie där dessa fyra faktorer även prövas på separatistströrelser som inte lyckats uppnå självständighet.

6 Referenser

6.1 Böcker

- Buchanan, Allen, 2004. *Justice, Legitimacy, and Self-Determination: Moral Foundations for International Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Doyle, Don H., 2010. *Secession as an International Phenomenon: From America's Civil War to Contemporary Separatist Movements*. Athens, Georgia: University of Georgia Press.
- Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Lena Wängnerud, 2012. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Fukuyama, Francis, 2005. *State Building - Governance and World Order in the Twenty-First Century*. 2 uppl. London: Profile Books.
- Iyob, Ruth. 1995. *The Eritrean struggle for independence: domination, resistance, nationalism, 1941-1993*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Kellas, James G., 1998. *The Politics of Nationalism and Ethnicity*. 2:a uppl. London: Macmillan Press.
- McKay, John P. - John Buckler - Bennett David H., 2009. *A History of World Societies*. Uppl. 8. Boston: Bedford/Saints Martin's.

6.2 Internetkällor

- Araya, Mesfin. 1990. "The Eritrean Question: An Alternative Explanation". *The Journal of Modern African Studies*. 28 (1): 79-100.
<http://www.jstor.org/discover/10.2307/160902?uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21103209228361> [Hämtad: 2013-12-11].
- BBC (British Broadcast Cooperation), 2013. "Eritrea Profile"
<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13349395> [Hämtad: 2013-12-10].
- Berner, Örjan, 2011. "Lång georgisk kamp mot rysk omfamning", *Svenska Dagbladet*. 9 april. http://www.svd.se/kultur/understrecket/lang-georgisk-kamp-mot-rysk-omfamning_6076185.svd [Hämtad: 2013-12-29].
- Cardozo, 2013. "Professor Haile Retires".
http://www.cardozo.yu.edu/life/spring2006/faculty_briefs/ [Hämtad: 2013-12-08].
- CEE [Columbia Electronic Encyclopedia], 2013. "Georgia, country, Asia".
<http://ehis.ebscohost.com/eds/detail?sid=dc9aa5cf-d429-44d5-a031-88819fb03bde%40sessionmgr112&vid=3&hid=109&bdata=JnNpdGU9ZWRz>

- [LWxpdmUmc2NvcGU9c2l0ZQ%3d%3d#db=lfh&AN=39045934](#) [Hämtad: 2013-12-22].
- Clines, Francis, 1991. "Secession decreed by Soviet Georgia". *New York Times*. 10 april. <http://www.nytimes.com/1991/04/10/world/secession-decreed-by-soviet-georgia.html?src=pm> [Hämtad: 2013-12-20].
- Cotton, James. 2000. "The Emergence of an Independent East Timor: National and Regional Challenges". *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International & Strategic Affairs*. 22 (1): 1-22. <http://ehis.ebscohost.com/eds/detail?sid=2cfd02f4-cb7c-48a9-bc0c-3c821dab6864%40sessionmgr4001&vid=5&hid=4202&bdata=JnNpdGU9ZWZlWxpdmUmc2NvcGU9c2l0ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=3166792> [Hämtad: 2014-01-03].
- DPCR (Department of Peace and Conflict Research, Uppsala Universitet), 2013. "Fördjupning: Etiopien". <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Etiopien/Fordjupning/> [Hämtad: 2014-01-03].
- Duke University, 2014. <http://fds.duke.edu/db/aas/Philosophy/faculty/allen.buchanan> [Hämtad: 2014-01-04].
- EC (European Commission) Progress Report, 2005. "Serbia and Montenegro". *2005 Progress Report*. [http://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2005/1428/COM_SEC\(2005\)1428_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/registre/docs_autres_institutions/commission_europeenne/sec/2005/1428/COM_SEC(2005)1428_EN.pdf) [Hämtad: 2013-12-19].
- Eritrea Country Review, 2013. <http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=f6d9167f-e887-4d5e-a5f7-dd68569e730b%40sessionmgr114&vid=6&hid=107> [Hämtad 2013-12-16].
- Forti, Daniel, 2011. "Somaliland: An Examination of State Failure and Secession Movements". http://dukespace.lib.duke.edu/dspace/bitstream/handle/10161/5096/Daniel_FinalHonorsThesis.pdf?sequence=1 [Hämtad: 2013-12-04].
- Freedom House 1 (Freedom in the World), 2013. "Montenegro". <http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/montenegro> [Hämtad: 2013-12-19].
- Freedom House 2 (Freedom in the World), 2004. "Serbia and Montenegro". <http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2004/serbia-and-montenegro> [Hämtad: 2013-12-19].
- Freedom House 3 (Freedom in the World), 2007. "Montenegro". <http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2007/montenegro> [Hämtad: 2013-12-20].
- Freedom House 4 (Freedom in the World), 2007. "Serbia". <http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2007/serbia> [Hämtad: 2013-12-20].
- Freedom House 5 (Freedom in the World), 2013. "East Timor".

- <http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/east-timor-0> [Hämtad: 2014-01-03].
- Freedom House 6 (Freedom in the World), 2013. "Indonesia".
<http://freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/indonesia> [Hämtad: 2014-01-03].
- Goldstone, Jack A., 2008. "Pathways to State Failure", *Conflict Management and Peace Science*. 25: 285-296.
<http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=b8bb9dbd-9da9-4848-b3f9-f8af5b9b5ae5%40sessionmgr111&vid=4&hid=4202> [Hämtad: 2013-12-05].
- Haile, Minasse, 1994. "Legality of Secession: The Case of Eritrea". *Emory International Law Review*.
http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/emint8&div=20&collection=journals&set_as_cursor=1&men_tab=srchresults#493 [Hämtad: 2013-12-12].
- Hesselgren, Anna & Samuel Taub, 2010. "Fördjupning Östtimor". *Säkerhetspolitik.se*.
<http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Osttimor/Fordjupning/> [Hämtad: 2014-01-03].
- HRDAG (Human Rights Data Analysis Group), 2006. "Timor-Leste".
<https://hrdag.org/timorleste/> [Hämtad: 2014-01-02].
- HRW 1 (Human Rights Watch), 1993."Report on former Soviet Union".
<http://www.hrw.org/reports/1993/WR93/Hsw-07.htm> [Hämtad: 2013-12-29].
- HRW 2 (Human Rights Watch), 1989."Report on Soviet Union".
<http://www.hrw.org/reports/1989/WR89/Soviet.htm#TopOfPage> [Hämtad: 2013-12-29].
- HRW 3 (Human Rights Watch), 1990. "Report on Soviet Union".
http://www.hrw.org/reports/1990/WR90/HELSINKI.BOU-03.htm#P263_60248 [Hämtad: 2013-12-29].
- ICTY (The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia), 2013. "About the ICTY". <http://www.icty.org/sections/AbouttheICTY> [Hämtad: 2013-12-20].
- Ker-Lindsay, James. 2012. *The Foreign Policy of Counter Secession: Preventing the Recognition of Contested States*. Oxford: Oxford OUP.
<http://www.oxfordscholarship.com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acprof:oso/9780199698394.001.0001/acprof-9780199698394-chapter-2#acprof-9780199698394-note-130> [Hämtad: 2013-12-16].
- Kim, Julie, 2005. "Serbia and Montenegro Union: Prospects and Policy Implications". *CRC Report for Congress*. 2 februari.
<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21568.pdf> [Hämtad: 2013-12-17].
- Landguiden 1, 2013. "Georgien".
<http://www.landguiden.se/Lander/Europa/Georgien/Aldre-Historia> [Hämtad:2013-12-02].
- Landguiden 2, 2013. "Eritrea".
<http://www.landguiden.se/Lander/Afrika/Eritrea/Modern-Historia> [Hämtad: 2013-12-02].

- Landguiden 3, 2013. "Östtimor".
<http://www.landguiden.se/Lander/Asien/Osttimor/Modern-Historia> [Hämtad: 2013-12-02].
- Landguiden 4, 2013. "Montenegro".
<http://www.landguiden.se/Lander/Europa/Montenegro/Modern-Historia> [Hämtad: 2013-12-02].
- Montevideo Convention, 1933. "Montevideo Convention on the Rights and Duties of States".
<http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897> [Hämtad: 2014-01-04].
- Munck, Gerardo L, 1996. *Disaggregating Political Regime: Conceptual Issues in the Study of Democratization*.
<http://www.politicacomparada.com.ar/material/articulos/Democracia-y-sistemas-Policos/5-Disaggregating-political-regime-Gerardo-L-Munck.pdf> [Hämtad: 2013-12-21].
- Nelson, Lynn D. - Paata Amonashvili, 1992. "Voting and political attitudes in Soviet Georgia", *Soviet Studies*. 44 (4).
<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09668139208412038> [Hämtad: 2013-12-26].
- Pike, John, 1997. "Organization of The Committee for State Security". *Federation of American Scientist*. [Hämtad:2014-01-03].
- Pollák, Tommy, 2010. "3 konferenser i Dili". *Merdeka och Östtimorinformation*. 45. <http://www.osttimorkommitten.se/merdeka/merdeka45A.pdf> [Hämtad: 2014-01-02].
- Serbia - Montenegro Constitution (Constitutional Charter of the State Union of Serbia and Montenegro), 2002. <http://www.refworld.org/pdfid/43e7547d4.pdf> [Hämtad: 2013-12-16].
- Smith, Alan L, 2004. "East Timor: Election in the World's Newest Nation", *Journal of Democracy*. 15 (2): 145-159.
http://muse.jhu.edu/login?auth=0&type=summary&url=/journals/journal_of_democracy/v015/15.2smith.pdf [Hämtad: 2014-01-02].
- Transparency International, 2007. "Corruption Perceptions Index".
http://archive.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2007 [Hämtad: 2013- 12-27].
- UN (United Nations), 2013. "Resolutions Adopted by the General Assembly during its fifth session". *General Assembly*.
<http://www.un.org/documents/ga/res/5/ares5.htm> [Hämtad: 2013-12-16].
- UN (United Nations) declaration 2625, 1970. "Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations".
<http://www.un-documents.net/a25r2625.htm> [Hämtad: 2014-01-04].
- University of Glasgow, 2014.
<http://www.universitystory.gla.ac.uk/biography/?id=WH1947&type=P> [Hämtad: 2014-01-04].
- UN resolution 390 (Eritrea: Report of the United Nations Commission for Eritrea), 1950.

- <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/059/88/IMG/NR005988.pdf?OpenElement> [Hämtad: 2013-12-07].
- USDS (US. Department of State), 2006. “Serbia and Montenegro”. *2005 Country report on Human Rights Practices*.
<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2005/61673.htm> [Hämtad: 2013-12-22].
- USSR Constitution (Constitution (Fundamental Law) of the Union of Soviet Socialist Republics), 1977.
<http://www.departments.bucknell.edu/russian/const/77cons03.html> [Hämtad: 2013-12-16].
- Vidmar, Jure, 2007. “Montenegro’s Path to Independence: A Study of Self-Determination, Statehood and recognition” *Hanse Law Review* . 3(1): 73-102).
<http://www.hanselawreview.org/pdf5/Vol3No1Art05.pdf> [Hämtad: 2013-12-27].